

Jaume Cases i Mas

El dictat de l'agulla

Pròleg de MARCEL RIERA I BOU

33è Premi de Poesia Miquel Martí i Pol
de l'Ajuntament de Roda de Ter
i la Fundació Miquel Martí i Pol, 2017


Pagès editors
LLEIDA, 2018

Aquesta obra ha estat guardonada amb el 33è Premi de Poesia Miquel Martí i Pol,
dins els Premis Literaris 2017, organitzats per l'Ajuntament de Roda de Ter.
Els membres del jurat han estat: Roger Canadell, Anton Carrera, Lluïsa Julià
i Antoni Pladevall

Amb la col·laboració de:



AJUNTAMENT DE RODA DE TER

MMP Fundació
Miquel Martí i Pol



**Diputació
Barcelona**
xarxa de municipis

© Jaume Cases i Mas, 2017
© del pròleg: Marcel Riera i Bou, 2018
© d'aquesta edició: Pagès Editors, S L, 2018
carrer Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida
editorial@pageseditors.cat
www.pageseditors.cat
Primera edició: setembre de 2018
ISBN: 978-84-1303-005-0
DL L 799-2018
Impressió: Arts Gràfiques Bobalà, S L

↵ imprès a **lleida** ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.

Als meus pares, Jaume i Maria, i a la tieta Teresa.
Pilars fonamentals.

Als meus fills, Pol i Oriol Cases Dellmuth.
Per la seva música directa al cor.

A l'Elisabet Puchol, l'Oriol i la Marina Coll Puchol.
Amor latent injectat a la vena.

Al meu germà, Josep, i la meva cunyada, Alejandra.
Escalf de família.

La nit batega dins les venes

Que nosaltres sapiguem, potser va ser el gran poeta romàntic anglès Samuel Taylor Coleridge el primer a escriure un poema sota l'efecte de les drogues, de l'opi en aquell cas, aleshores d'ús corrent a l'Imperi britànic i, sobretot, als molls de Londres, com veiem encara en les històries de Sherlock Holmes escrites per Conan Doyle cinquanta anys després.

En qualsevol cas, aquell mític Kubla Khan del poema del mateix nom, que tenia un palau a Xanadú on el sagrat riu Alfa travessa grutes incommensurables fins que desguassa en un mar sense sol, el que sent les veus llunyanes dels avantpassats que profetitzen la guerra és, probablement, el mateix poeta al·lucinat que escriu allò que creu haver vist i sentit durant les hores de deliri provocat per l'opi. I no se sap si és també a causa d'això que el poema, famós tanmateix, mai no fos acabat.

Coneixem també que un altre anglès, Percy Bysshe Shelley, més exquisit que l'anterior, i de vida més arrauxada, prenia dosis de làudan (aquell beuratge fet d'opi dissolt en alcohol que tant agradava i estimulava un altre geni precoç, Thomas de Quincey) i que és potser sota el seu efecte que s'imaginava sentir un viatger que li parlava d'una estàtua del gran Ramsès II —dit Ozymandias pels grecs—, trobada al desert que, a través d'una inscripció al pedestal, s'adreça als homes... o potser només al poeta.

I el seu coetani, el delicadíssim John Keats, en la seva famosa “Oda a un rossinyol” també comença advertint-nos:

Em fa mal el cor i un entumiment ensopit
em burxa els sentits, com si la cicuta hagués begut
o buidat a les venes un narcòtic esmoreït
i m'hagués enfonsat al Leteu fa només un minut,

cosa que només demostra que el geni, quan hi és, hi és, però en alguns casos, a més, la droga pot estimular-lo.

Sembla que Baudelaire també va recórrer al làudanum i l'haixix. I l'altre mal dit “maleït”, Rimbaud, ¿què fa, si no, quan en “Una nit a l'infern” diu “he engolit una poderosa dosi de metzina?”

Però són els poetes nord-americans de la dita Beat Generation els primers a parlar obertament de les addiccions voluntàries com a estímul creatiu, fins al punt que el poeta Allen Ginsberg distingeix entre la influència del peyote (a “Howl”), les amfetamines (a “Kaddish”) i l'LSD (“Wales — A Visitation”). Unes subtileses difícilment constatables però que, tanmateix, han quedat inscrites en el cànon de la poesia moderna.

Aquests autors, i més que n'hi deu haver, han elaborat una part de la seva obra sota l'influx d'alguna mena de droga. I no fora sobrer esmentar els milers de llibres i les vides literàries senceres que han estat edificades sobre l'estímul i amb el ròssec del consum de l'alcohol i el tabac. Però fins ara parlem d'obres degudes o condicionades per l'hàbit i la dependència, i no d'obres —i menys encara, obres poètiques— sobre aquesta

dependència. Segur que n'hi deu haver, encara que qui signa les desconegui. En qualsevol cas, ara, aquí mateix, en tenim una, actual i reeixida, en català, contemporània i que es pot llegir a continuació d'aquest pròleg.

En Jaume Cases —poeta novell a l'hora de publicar, però que ha tingut el bon gust i el respecte pels lectors d'estalviar-nos les dèries adolescents i els balbuceigs juvenils, i de no editar res fins que ha trobat la manera adient de dir allò que volia explicar i el moment per fer-ho— ha escrit aquests trenta poemes curts que, en realitat, són un sol poema, sobre els amics o coneguts que van patir alguna d'aquelles dependències, convençut que allò que es perd també es pot quedar per sempre. Amb una condició: que algú en deixi constància per escrit, perquè, si no, amb l'oblit, allò que es perd, naturalment, desapareix. I perquè allò no escrit segur que no es llegirà i, per tant, potser es diluirà, com qualsevol líquid en un cos al cap del temps.

Aquests textos han estat elaborats perquè siguin llegits com un artefacte literari autònom, com a obra literària que es pot justificar per si sola, però, a més, perquè fa referència als qui se n'han anat del món arrossegats per cavalls desbocats i amb prou feines van poder deixar constància que els esbufecs se'ls emportaven al galop. La cavalcada no permetia la serenitat ni el temps, tampoc l'elaboració que sol demanar l'escriptura. Potser el poeta ho ha escrit també com a deure amb ell mateix, com a acte de reparació o de comiat i, a més, perquè algú se'n recordi. Ells, els al·ludits, ja no ho sabran.

Perquè els seus cossos recremats, rosegats per dintre des de la malura introduïda a les venes, no tornaran a brotar. Els plàtans malalts de la riera del poble que coneixem, de tantes rieres com hi ha a tants pobles que ens venen al cap, senten potser a l'escorça, a l'encarcament de les branques, una cosa semblant a la que sent el cos al llindar de l'extenuació. No hi ha tractaments que fumiguin i curin, ni poetes que puguin embellir el marciment de les fulles, primer; ni després el de les branques; tampoc, finalment, el de la carcassa sencera que encara s'aguanta, només escarrotxa esblanqueïda per fora i fusta estellada per dins, pell i os, perquè el tronc roman dret i ressec fins i tot quan les branques ja s'han encarcarat.

No es tracten, els arbres i els homes, d'un paisatge que recula, sinó d'una imatge palplantada que no se'n va. El temps es desintegra, fugen les hores com les sargantanes entre les pedres, i ja no tornaran, ni de nit. Es corseca tot, no només el llot dels bassals i el verdet de la bassa: és la deu que no tornarà a rajar perquè el rajolí sap que s'esgota, cada vegada més fi, després convertit en un gota a gota més i més lent, com un campanar que triga hores a tocar els quarts. I finalment el silenci eixut.

Tampoc no es tracta d'un trajecte bonic. No hi ha oripells. És un llarg forat negre que tothom sap d'entrada que, a batzegades, d'eufòria en eufòria, porta al no-res. Més aviat som davant d'una crònica retroactiva de retrats intercanviables als quals cadascú pot posar nom i cognom, fins i tot data. Rostres que es van anar deformant i dels quals queda la imatge còncava del poema.

Ara només matèria literària en una tirallonga de trenta fragments amb números romans, una enumeració de persones i moments que no tornaran a ser, però que tampoc no seran, per gràcia del poeta, exactament com apareixien a la vista dels altres. Uns altres que podem ser nosaltres, però que ja no som els mateixos des del moment que prenem consciència que algú que hi va ser no hi serà més, i en sabem el perquè. Al capdavall, per més que marris el camí, el camí per on transites també porta de dret al cementiri, i els grills entonaran per tu la mateixa salmòdia que forada el timpà de la nit.

En Jaume Cases, des dels turons del Maresme, confegeix aquesta elegia anònima i, per tant, col·lectiva, amb precisió i sense rabejar-s'hi. La cruesa d'una ensulsiada que per als qui hi van sucumbir era, potser, inevitable, vista al cap del temps amb un deix de pietat. Al fons uns anys vuitanta d'altra banda memorables i, pel camí, un degoteig de baixes, barreja d'eufòria i d'inconsciència, que van deixar una osca mal girbada en una generació sencera.

Com si esmentés també el dit imparable amb què Omar Khayyam anomena Déu, aquell dit que escriu i no s'atura, i de l'escriptura del qual ni la pietat ni l'enginy no aconseguiran esborrar-ne ni mitja ratlla, del qual tampoc les llàgrimes no n'esborraran una paraula, com si fos el persa, aquí el poeta pren nota d'allò que va escriure, a la pell d'uns cossos, una agulla de punta molt fina que, primer imperceptiblement, després ineluctable, acabava dictant una sentència fatal.

No sempre el destí està escrit en la vida dels homes, encara que a vegades, i al cap dels anys, ho sembli. En qualsevol cas, d'aquell llarg gemec en un forat negre que ara costa de veure, aquest llibre n'és un eco. Com una nit de malsons inacabables que encara navega per les venes. I ens arriba amb una veu estafeta i que fa mal, perquè és fidel, descarnada, tendra i honesta i, pel camí de l'èter, s'ha convertit en bona poesia.

Marcel Riera i Bou

Només el que es perd es queda per sempre.

HENRIK IBSEN

I

Què fa que la tempesta t'atrapi i et sedueixi en els instints més primaris? El llamp i el parallamps: la ionització de l'energia que, enrabiada, es perd sota terra. S'esvaeix, també així, la bromera que fermenta als teus llavis.

A poc a poc vas escopint la sang que rebenta a l'esòfag.

Trepitges el camp sota la pluja de cendres, els arbres calcinats han perdut tota l'escorça. Et situes al centre del paisatge, ennegrit pel carbó fumejant que t'embruta la mirada i t'asseus, debilitat, sota un sol insípid.

—Ets això: un cos cremat! I la pols del sutge se t'arrapa en el furibund balbuceig de les paraules.

L'aire et transmet l'olor de la femta cremada i de la carn dels xais socarrimats, arrabassats per la voracitat de les flames.

Són hores interminables de desolació, d'estar abatut pel foc que et penetra per la vena.

Envoltat d'un tou de fullaraca busques el repòs dels peus que encara et sostenen.